

IVANCSÓ BAZIL

Papírkutyák, Etiópia, kereszténység...

ABEBE DÁNIELT – talán túlzás nélkül mondhatjuk – az egész ország ismeri már a *Back II Black* együttesből, igaz, művésznevén: **Bebe**. Jelen beszélgetésünkben igyekeztem vele olyan témákat is körüljárni, amelyekről korábbi interjúiban talán még nem volt szó.

Rendhagyó interjú Bebével

Gyermekkorod Csongrád megyében telt. Hogyan indult a zenei pályafutásod?

Hétéves kisgyermek voltam, amikor megalakult az első zenekarom, az American Clever. Gyakorlatilag semmit nem jelent, csak felcsaptuk valahol a szótárt, és körülbelül a clever szónál nyílt ki – hát gondoltuk, akkor jó lesz úgy. Meg egy sílécnek a logója is közrejátszott a névválasztásban. A szüleim akkor már látták (és utólag visszanezve a régi fényképeket, már én is látom magamon), hogy ebből még „baj lesz”, vagyis: ennek még lesz folytatása. Hangszereken próbáltam zenélni, mindenféle hangszert szívesen vettem a kezembe. Már ettől kezdve, hétéves koromtól folyamatosan a zene irányította az életemet.

A Back II Black együttes hozta el neked a hírnevet. Talán túlzás nélkül elmondható, hogy a legnagyobb dalaidnak legalább a refrénjét bárki el tudja dalolni: Papírkutyák főcímdal, Zene nélkül mit érek én, Micsoda nő ez a férfi (Egy szoknya, egy nadrág főcímdal), és lehetne még sorolni... Hogyan élted meg a zenei sikereidet?

Apám mindig ezt mondta: „Fiam, lehetsz nagyon gazdag vagy szegény az életben, csak az égiek tudják, mikor mi fog történni velünk; de egyet ne felejs el: hogy honnan jöttél.” Ez mind a mai napig nagyon fontos számomra. Ennek az útmutatásnak az eredménye, hogy nem érzem magamat semmivel különbnek bárki másnál, aki velem szemben jön az utcán. Azért, mert koncerteket adok, közéleti személyiség vagyok

ugyan, ha már valahogyan kell magamat hívní, de a sztár szót egyáltalán nem szeretem. Allűröktől mentes előadóművész szeretnék lenni. Próbálok az az ember maradni, aki kisgyerekként is voltam.

A sztár szó értelme amúgy is eléggé felhígult mostanára...

Ennél csak egy szót utálok jobban, ez a celeb. Nem akarok sem sztár, sem celeb lenni. Ezek számomra olyan fogalmak, amik a semmiből jöttek, és a semmibe tartanak. Tudod, kik a sztárok? Madonna, Eric Clapton, Tina Turner, akikkel nem találkozol mindennap az utcán. Óriási csarnokokban vagy stadionokban adnak koncerteket. Én előadóművész akarok lenni, aki közel áll az emberekhez. Nekem megadta az élet azt, hogy köztéri nagyszínpadokon léphetek fel, mindmáig zenéből tengetem az életemet.

Említetted, hogy az embernek mindig hűségnek kell maradnia a gyökereihez. Édesapád etióp. Mikor és hogyan került mihozzánk?

Már több mint negyven éve él Magyarországon. Nagy szerelem volt neki a bokszt. Afrikai bajnokságokon dobogós helyezéseket is elért. Karrierje csúcán azt mondta, hogy ő is Papp Lacitól szeretne tanulni, azért jött Magyarországra. A találkozó létrejött ugyan, de folytatása nem volt. Magyarországot viszont annyira megszerette, hogy itt maradt, és orvos lett. Sőt, három szakvizsgát is tett, mert igen szorgalmas volt: általános, baleseti és érsebész.

Jártál már Etiópiában?

Igen. Nagyon fáj, hogy volt olyan időszak, amikor évekig nem tudtam menni. Nehéz lett volna a zenekarral úgy egyeztetni a dolgokat, hogy egy-két hónapra elvonulok. Először az Afrikai Magyar Társaság segített hozzá, hogy ki tudjak utazni. Igazán jó élmény volt. Egy percig sem éreztem magamat idegennek. A foglalkozásomból adódóan elég sok helyen jártam a világban. Máshol mindig azt éreztem a reptéren a leszállás után, hogy külföldi vagyok egy idegen országban. Etiópiában azonban úgy éreztem magam, mint aki otthonról hazajött: egyik hazájából a másikba. S úgy is fogadtak az ottaniak.

Milyen élményeket szereztél, merre jártál, hányszor látogattál oda?

Azt gondolom, kevés lenne néhány oldal ahhoz, hogy beszámoljak mindazokról az élményekről, amelyeket ott szereztem. Sokáig sajnos egyszer sem tudtam maradni, mert a zenei életem, a koncertek, rendezvények miatt csak rövidebb időre, egy-két hétre tudtam kiutazni. De amit tudtam, magamba szippantottam Etiópiából.

Mennyire tartod magad magyarnak, és mennyire etiópnek?

Született magyar vagyok, és ugyanennyire etióp. Szüleim miatt teljesen úgy érzem, két hazám van. De nem is szeretek túlzottan különbséget tenni a kettő között. Bár nem éltem huzamosabban Etiópiában, mindkét országot hazámnak tartom.

Bár a magyar mindig is befogadó nemzet volt, Csongrád megyében töltött gyermekéveid óta éreztél-e bármikor is elutasítást, ellenszenvet vagy akár nyílt rasszizmust?

Sajnos igen, ebben a sorrendben. Több problémám is volt ebből adódóan, de lelkileg mindig ki tudtam szállni belőle, fölé tudtam emelkedni. Azonban reggelente, amikor belenézek a tükörbe, nem gondolkodom el azon, hogy nekem más bőrszínem van, és számomra egyébként is csak kétfajta ember létezik: jó és rossz ember.

Az etióp kereszténység a legkülönlegesebb formája a kereszténységnek. Hol kezdődtek ennek gyökerei?

Az őszövetségi zsidók Etiópiáig ismerték Afrikát. (A görögök ekkorra már többször körülhajózták, és meglepő pontosságú térképeket készítettek.) Sába királynője (vagyis az etióp királynő) értesülve Salamon király legendás bölcsességéről, felkereste őt, hogy meggyőződjön arról, csakugyan olyan bölcs-e a király,

amilyenek mondják. Ezzel kezdődtek a diplomáciai kapcsolatok. Azonban ez több volt diplomáciánál, mert miután a királynő több hónapot töltött Salamonnál, a királytól várandósan tért haza [vö. Krónikák II. könyve 9,1-9; Királyok I. könyve 10,1-10]. Ezután már rendszeres volt a kapcsolat Izrael és Etiópia között. Ma is vannak néger zsidók, akik ebből a kapcsolatból származtatják magukat (!). A Kongó című film is Salamon király egyik gyémántbányáját emeli témává a mai Kongói Demokratikus Köztársaság (korábbi nevén Zaire) területén. Ez persze már mese, de jól illusztrálja Salamon király gazdagságát és kapcsolatait.

Hol kezdődött az etióp kereszténység?

Egyértelműen Kandakének, az etióp királynő kincstárosának megtérésével, melyről az Apostolok cselekedeteiben részletes leírást találunk [ApCsel 8,26-39]. Ez a kincstáros Jeruzsálemből hazatérőben Izajás prófétát olvasta a kocsján (az ókorban mindenki hangosan olvasott), és nem értette a Messiás szenvedéseit. (Az, hogy egy etióp ember elzarándokol egy zsidó ünnepre, csak megerősíti már abban a korban is a néger zsidók létét.) Mellé szegődött Fülöp diakónus, és elmagyarozott neki mindent, majd egy útba eső tóban megkeresztelte. Így ez az ember vitte a keresztény örömhírt etióp földre. Azonban ő még csak egy keresztény volt, semmi több. És kereszténység nem létezik (vagy legalábbis a reformáció koráig nem létezett) hierarchikus papság nélkül. A püspökök az apostolok utódai, a papok és diakónusok pedig tőlük nyerik a megbízásukat a szent rendben. Tehát az egyházi szervezet is meg kellett teremteni valamelyik apostolnak. Ezt pedig Szent Máté apostol és evangélista tette meg, ő volt az etiópok térítő apostola. Őtöle és őáltala tehát keresztényekké lettek az etiópok, ám a keresztény hit továbbéléséről sajnos semmilyen adatunk nincsen egészen a 4. századig. Egyesek ezért azt feltételezik, hogy csak ekkor vették fel máig tartóan a kereszténységet.

Az rendben van, hogy az etiópok keresztények. Azt azonban igen kevesen tudják, hogy létezik etióp rítus is, amely a keleti kereszténységnek egy ritka és különleges formája, egészen különleges sajátosságokkal.

Valóban. Mivel a zsidó vallásból nőtt ki, ma is rengeteg, zsidóságtól örökölt sajátosságot mutat. Bibliájukba belefoglalták Hénok könyvét, Ezdrás apokalipszisé, valamint egy őkeresztény iratot, Hermász Pásztorát is. Hitük szerint ők birtokolják az őszövetségi frigyládát, amelyet Akszumban őriznek, és különleges tiszteletben részesítenek. A gyermekeket már a születés utáni nyolcadik napon megkeresztelik, és a kisfiúkat körülméteik.

Sok levitai törvényt, táplálkozási tilalmat és tisztulási szertartást tartanak, a szombatot ugyanolyan szent napnak tekintik, mint a vasárnapot. Ezzel együtt természetesen a keresztény tanítást is teljes egészében a magukévá tették: vallják Krisztus megváltó keresztáldozatát, a háromszemélyű egy Istent; különleges tiszteletben részesítik Szűz Máriát, és tisztelik a szenteket. Az ország népességének kétharmada keresztény. A vallásgyakorlásban is példaadóak az etiópok. Egyébként az etióp egyház 1961-ig az alexandriai pátriárka (vagyis a kopt ortodox egyház) alá tartozott, s csak ekkor váltak önállóvá. Létezik etióp katolikus egyház is, hiszen közülük is voltak, akik elfogadták a Rómához csatlakozást és a Rómával való hitbeli egységet, ám szám szerint nincsenek sokan: ez az etióp kereszténységnek mintegy egy százaléka.

Meglepően érdekes mindez. Szent Pál apostol igencsak sokat ír arról (több levelében is), hogy a keresztények számára nincs többé értelme a körülmételeknek és a zsidó törvények betartásának – és erre itt van egy olyan változata a kereszténységnek, amely számára mindez nem jelent ellentmondást. Hogy pedig a frigyládájuk valóban az elvesztettnek hitt őszövetségi frigyláda-e, igen jó kérdés. Azt sem tudja senki, hogyan került oda, amennyiben tényleg az.

Igen, ettől különleges az etióp kereszténység.

A kereszténység az új Izrael, Isten új, választott népe. S mi, görögkatolikusok (és a görögkeletiek, tehát a bizánci rítus) nagyon büszkék vagyunk arra, hogy ez a gondolat igen sok liturgikus szövegünkben helyet kap (a római katolikusoknál kevesebbszer); emellett a liturgikus nap az alkonyattal (alkonyati zsolozsmával) kezdődik (ez úgy-szintén zsidó örökség), az oltárunkon pedig helyet kap a hétágú gyertya, a menóra. – Lehet, hogy ezek után akár át is lehet értekelni ezeket a tényeket, hiszen az etióp kereszténység sokkal több zsidó örökséget tud felmutatni?

Érdemes elgondolkodni ezen.

A rítusukban viszont vannak olyan sajátosságok is, amelyek teljes egyezést (vagy legalább hasonlóságot) mutatnak a többi keleti és nyugati rítussal.

Az összes keresztény rítus egyazon töről származik: Jézus Krisztusról. Ezért előfordulhat, hogy a kevésbé lényeges részekről kissé másként gondolkodunk, vagy másként éljük azokat meg, a leglényegesebbekről azonban nem gondolkozhatunk másként. Ezért ugyanúgy arccal kelet felé imádkoznak és végzik a Szent Liturgiát; ugyanúgy megvan a szentmise-áldozat kenyérral és borral; a nyugati rítusokhoz és a keleti rítusok többségéhez hasonlóan ők is kovácsztalan kenyeret használnak.

Mit érdemes tudnunk Etiópia 20. századi történelméről?

Etiópia az egyetlen afrikai ország, amely nem lett soha gyarmat. Mussolini, Olaszország megerősödésekor, ezt látva, 1935-ben megpróbálta olasz gyarmattá tenni, ám sokáig nem örülhetett neki, mivel Olaszország vesztésként került ki a II. világháborúból. Jelenleg a Föld tizenharmadik, Afrika második legnépesebb országa. Lakható területei kb. 2500 méteres tengerszint feletti magasságban fekszenek, ezért az ország jelentős része magassíkság. Az 1980-as években óriási aszály és ennek nyomán éhezés volt Etiópiában és több helyütt Afrikában. Ezért az akkori leghíresebb (fehér és fekete) amerikai énekesek és énekesnők álltak össze, hogy a We Are The World dalukkal hívják fel erre a figyelmet és segítsék az adakozást. Számomra elég rossz érzés, ha a televízióban és a híradásokban csak erről az oldaláról mutatják be Etiópiát – bár most már van egy tendencia, amely nem csak erre az eseményre fókuszál. Etiópia azóta sokat fejlődött, Európával (és benne Magyarországgal) is szoro-

sabbra fűzte a kapcsolatait, ám a problémák nem oldódtak meg teljesen: ma Etiópiában még mindig négymillió embernek nincs tiszta ivóvíze. Az ország mai fejlődése az ázsiai „kis tigrisekét” is felülmúlja.

Jó tudni ezekről is – annál is inkább, mert a magyarok többsége sajnos olyannyira nincs mindezzel tisztában, hogy csak annyit tud Etiópiáról, hogy van egy ilyen ország valahol Afrikában; no meg az izléstelen vicceket ismerik.

Valóban, ma már komoly gazdasági fejlődés van. Igaz, Eritrea 1993-ban elszakadt Etiópiától. Az elszakadás oka a kőolaj volt, amit pont a határon találtak; mégis az, hogy két ország lett a korábbi egyből, sem Etiópia, sem Eritrea gazdaságára nem volt kedvező hatással. Eritrea Afrika második legszegényebb országa lett, és Észak-Korea után a Föld második legszegényebb országa. A lakosságnak itt már csak a fele keresztény, a másik fele muszlim. Etiópia pedig elveszítette a tengerpartját és a tengeri kikötőit, s ezzel a vasúti szállítás is nehézkessé vált és visszaesett. 1993 óta már eltelt egynéhány év, és Etiópia talpra állt. Olyan mértékű építkezések vannak, hogy az ember bizony forgathatja a fejét. Az egyik kiutazásom alkalmával egy forgató stáb is jött velem, és a riporter hozott magának annyi konzervet, amennyi az egész utléte idejére elegendő volt. Azt hitte, nem lesz mit enni. Aztán jöhetett a rácsodálkozás: ülünk a Hilton tetején és pizzát eszünk, sőt, bármi rendelhető az étlapról. Addig elképzelni sem tudta, hogy ott így is kinézhet az élet. Ez is azt erősíti meg, hogy az európaiak sajnos mind a mai napig nagyon keveset tudnak mind Etiópiáról, mind Afrikáról.

Mit tudsz a hitedről elmondani?

Hinni és Istenhez imádkozni nem csak akkor kell, amikor az ember segítségre szorul – mert akkor már baj van. Az embernek akkor is táplálnia kell(ene) a lelkét, amikor nincs baj az életével. A másik fontos dolog – azt hiszem, mindenki számára, de az én életemben különösen is –, hogy akit nem érdekel a múltja, annak nincs jövője. Mindenkinnek ismernie kell a népe történelmét, családjának múltját és saját származását. A harmadik dolog, amit mindenkinek javaslok: soha ne add fel! Amit az ember megálmodott magának, azt igyekezzen elérni minden nehézség ellenére is. Kell, legyen ennyi kitartása. A végpont felé mindenkinek kacskaringós az út, jön egy-két saller, de jó az, ha az ember igyekszik rajta maradni a maga útján.

